

מים זכים

זורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת ויקהל

דאמרי דידיעי ולא איכפת להו (דהיינו, שאע"פ שהוא יודע את מה שמספרים בגנותו בעוה"ז, אך מ"מ זה לא מצער אותו כלל, כיון שלא איכפת לו כלל מה שמדברים עליו בעוה"ז), ע"כ. - ומ"מ כיום יש תקנת וחרם הקדמונים, שלא להוציא שם רע על המתים, (שו"ע אור"ח סי' תרו, ג).

ומעתה י"ל, דלהאיכא דאמרי השני, שס"ל שהמתים כלל לא מצטערים במה שמדברים בגנותם בעוה"ז, א"כ לפי"ז באמת צ"ב, מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת.

והרי בזה שלבן הארמי הוצרך לראות את חכמי ישראל מגנים אותו מאוד על הרמאויות הגדולות שלו, לא הי' זה עונש בשבילו, כיון שלהאיכא דאמרי השני, המתים כלל לא מצטערים במה שמדברים בגנותם בעוה"ז, - וא"כ צ"ב מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת.

- ג -

אמנם להאיכא דאמרי הראשון, שס"ל שהמתים כלל לא יודעים את מה שהחיים מספרים עליהם בעוה"ז, וזה הטעם לכך שכשמספרים בגנותם של המתים, אין זה מצער אותם כלל, - א"כ לדעתם יתכן לומר, דבציור שהמת כן יודע מה שמספרים עליו בעוה"ז, אזי ככה"ג לדעתם המת כן מצטער שכשמספרים עליו דברי גנות.

וא"כ לדעתם יש ליישב, שבנידו"ד הרי כאשר לבן הי' בבית הכנסת, הוא שמע את כל הדרשה של האלשיך הק', וכמו שהעיד האריז"ל, וא"כ ככה"ג שהמת יודע שמספרים עליו דברי גנות בעוה"ז, הרי לדעתם י"ל דהמת כן מצטער בזה, וא"כ שוב יש ליישב בזה, דדווקא הוציאו את לבן מהגיהנם, בכדי שימשיך ויקבל את עונשו הראוי לו, בבית הכנסת של חכמי ישראל הנ"ל, כאשר יראה כיצד הם מגנים אותו, ויהי לו בזה צער גדול מאוד.

- ד -

אמנם באמת גם להאיכא דאמרי הראשון, אכתי צ"ב מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת, - דהרי האריז"ל העיד, שעל אחת מהרמאויות שמנה האלשיך הק', לבן הארמי השיב: 'חבל שלא חשבתי על זה' וכנ"ל.

מוכח שלבן הארמי עדיין נשאר ברישעותו, עד כדי כך שהוא הצטער גם לאחר שעברו שנים רבות, 'חבל שלא חשבתי על זה', וכידוע שהגויים הרשעים נשארים ברישעותם גם בעוה"ב (עי' בגיטין נז).

וא"כ יש לדון, שיתכן שלבן לא הצטער במה שראה את חכמי ישראל מגנים אותו, - וא"כ שוב צ"ב, מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת, והרי לא הי' זה עונש בשבילו.

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת: (לה, ג).

הנה יעוי' במש"כ 'בעל הטורים' ז"ל, 'לא תבערו אש - אמר הקב"ה אור שלי, פי' של גיהנם, שובת בשבילכם, גם אור שלכם יהא שובת'.

והנה ידוע מש"כ מוהר"ח ויטאל ז"ל (שערי קדושה ח"ב שער ו) ז"ל, 'וכל הרשעים יש להם מנוחה בשבת, ואש של גיהנם כבה בו, - ומחללי שבת, אישם לא תכבה אפי' בשבת', עכ"ל.

והנה רבינו מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל, שאל בזה שאלה נפלאה, - דהנה ידוע ומפורסם, המעשה שמסופר על האלשיך הקדוש, שדרש בבית הכנסת בשבת, והוא מנה ופירש בדרשתו, את מאה הרמאויות שלבן הארמי רימה את יעקב אבינו ע"ה.

והאריז"ל הי' שם וחייד, - ושאלוהו למה חייד, ואמר שלבן הי' כאן, ועל כל רמאות שהאלשיך מנה ופירש, לבן ניענע בראשו להסכמה, חוץ מדבר אחד שאמר 'חבל שלא חשבתי על זה', - וי"א שבאמת לבן עשה גם רמאות זו, אלא שלא הודה עליה משום שהוא רמאי, - (א.ה). ויש בפרטי המעשה הנ"ל גירסאות רבות, ואכמ"ל).

ומעתה הקשה מרן זצ"ל, דלכאוי' צ"ע מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת, - ואע"פ שזה הי' בשבת, ובשבת האש של הגיהנם שובתת, - אך מ"מ הרי מי שאינו בשמירת שבת בעולם הזה, גם בעולם הבא אין לו מנוחה בשבת מהגיהנם, וא"כ צ"ע כיצד לבן יצא מהגיהנם וירד לבית הכנסת, ('אילת השחר' בראשית לא, ז).

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה לכאוי' הי' נראה לומר, דאדרבה הרי בהא גופא שלבן הארמי ירד לבית הכנסת, הי' זה עונש גדול מאוד בשבילו, - שהוצרך לראות את חכמי ישראל מאזינים לדרשתו של האלשיך הק', ובשעת הדרשה הרי ודאי שכולם גינו מאוד את לבן הארמי על הרמאויות הגדולות שלו, - והי' ללבן בזיון ועונש גדול בזה.

וא"כ י"ל דדווקא הוציאו את לבן מהגיהנם, בכדי שימשיך לקבל את עונשו הראוי לו, בבית הכנסת של חכמי ישראל הנ"ל, - וא"כ לכאוי' צ"ב, מה הי' קשה לרבינו בעל האילת השחר זצ"ל.

- ב -

והנה איתא בגמ' (ברכות יט.), 'אמר רבי יצחק, כל המספר אחרי המת (המספר בגנותו של מת אחר מיתתו), כאילו מספר אחרי האבן (דהיינו, דאין בכך כלום, מעיקר דינא דגמרא), - איכא דאמרי דלא ידעי (דהיינו, שהסיפור שמספרים בגנותו של המת, לא מצער אותו כלל, כיון שהוא כלל לא יודע את מה שהחיים מספרים עליו בעוה"ז), ואיכא

והנה יעווי בספר 'שיח הלכה' (חייג עמי קד), שהביא ששאלו למרן הגר"ח קניבסקי שליטי"א, על משי"כ בספה"ק, שאלו שחיללו שבת בעוה"ז ר"ל, אינם יוצאים מהגיהנם בשבת, דצ"ע מהא דאיתא בגמ' (סנהדרין סה:), 'ואף שאלה זו שאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע, אמר לו (טורנוסרופוס לר"ע)... מי יימר דהאידינא שבתא (ודילמא אחד משאר ימים הוא שבת)'.
'אמר לו (ר"ע לטורנוסרופוס)... קברו של אביו יוכיח, שאין מעלה עשן בשבת (דקברו של אביו של טורנוסרופוס, כל ימות השבת היה מעלה עשן, שהי נידון ונשרף, ובשבת פושעי גיהנם שובתין - רש"י) ע"כ, - ומוכח דאף אצל נכרי רשע, הגיהנם שובת בשבת, ואע"פ שהנכרי לא היי שייך בשמירת שבת בעוה"ז, והשיב מרן שליטי"א וכתב וז"ל, 'גוי שאני, שאין מצווה על השבת, ואין שייך בו חילול שבת', ע"כ.

וכן כתב רבינו בעל ה'אילת השחר' (שם), על מה שהקשה על המעשה עם לכן הארמי הנ"ל, שבאמת מוכח מהגמ' בסנהדרין הנ"ל, שגם לנכרים יש מנוחה מהגיהנם בשבת, עיי"ש.

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת: (לה, ג).

הנה יעווי במשי"כ 'בעל הטורים' וז"ל, 'לא תבערו אש - אמר הקב"ה אור שלי, פי' של גיהנם, שובת בשבילכם, גם אור שלכם יאה שובת'.

והנה כתב הרמ"א (או"ח סי' רצא, ב) וז"ל, 'י"א דאסור לשתות מים בין מנחה למעריב בשבת, דאז חוזרות הנשמות לגיהנם...', (רוצה לומר, דאז קרוב לזמן החזרה לגיהנם, ואיתא במדרש 'כל השוטה מים בשבת בין השמשות, כאילו גוזל קרוביו המתים' - משנ"ב).

ולכאוי יש לעיין בזה, דהרי זמן יציאת השבת אינו שווה בכל העולם כולו, די ש מקומות שהשבת יוצאת מוקדם יותר, כיון שהלילה אצלם מתחיל מוקדם יותר, - ויש מקומות שהשבת יוצאת מאוחר יותר, כיון שהלילה אצלם מתחיל מאוחר יותר.

וא"כ יל"ע בהאי דינא, דאסור בכל העולם כולו לשתות מים בין מנחה למעריב בשבת, משום דאז חוזרות הנשמות לגיהנם, וצ"ע דהרי יש מקומות שבו מנחה למעריב אצלם, זהו זמן רב לאחר יציאת השבת בארץ ישראל, וא"כ יש לעי' מדוע אסור להם לשתות שם מים בין מנחה למעריב, והרי לכאוי נשמות הרשעים כבר חזרו לגיהנם ר"ל.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

דהנה בספר 'מור וקציעה' (סי' א) כתב לגבי תיקון חצות וז"ל, 'בספר הזוהר האריך... להגדיל עניין קימת חצות לילה דווקא... והנהיגוהו כמה בני אדם בכל מקום שהוא, כאילו הוא חיוב גמור... והנה יקשה מאוד, כי הלא אין עת ורגע בכל כ"ד שעות היום, שסובב הגלגל היקף אחד, שלא יאה חצות לילה באיזה מקום, ויתחלף לפי מצב המקומות והמדינות בכדור הארץ לאורכו...'.
'א"כ איפה במה יוודע, שעת החצות האמיתי... עת שבמקום אחד הוא חצות לילה ואפילה, במקום אחר המקבילו הוא חצות היום ואור, וכל ישראל פזורי הגולה אין חצות לילה אחד להם, לכן לא מצאתי מקום בשכלי להכיל דבר זה'.

'אם לא ע"פ משי"כ הכוזרי... ששבתות ה' ומועדי ה' תלויים בנחלת ה' שהיא העיקר ושאר ארצות טפילות... א"כ מה שעושים תיקון חצות בשאר מקומות בחו"ל, אינו רק זיכרון בעלמא... עיי"ש, - והיינו דלדעת המור וקציעה, העת רצון של חצות לילה נקבעת לפי הזמן שבירושלים, - ולכן בשאר הארצות אין את העניין של העת רצון בחצות הלילה שלהם, וכמבואר.

אמנם ב'ארצות החיים' (ארץ יהודה סי' א סוף ס"ק ג) השיג על דברי המו"ק הנ"ל וכתב וז"ל, 'ואחר כל הדברים בירתי היטב, כי כח היום והלילה סובב גם ברקיע, גבוה מעל גבוה שמש חמה חרס, למעלה למעלה למשכיל, וכן סהר לבנה ירח, פועלים דין ורחמים למשול ביום ובלילה, וסובבים לפי סיבוב של מטה, כי כל מה שיש למטה, נמצא שורשו למעלה...'.
'וכל אחד מתקדש למטה, לפי העת והרגע שמתקדש לעומתו בעולמות העליונים אשר למעלה, ונתפס קדושת השבת בכל מקום לפי מקומו בשפל ובמעל... וכ"ש כי כן הוא לענין עת רצון של חצות, שמתעורר בכל מקום לפי זמנו ומקומו... עיי"ש, - וע"ע במשנ"ב (סי' א, ט) שכתב 'זמן חצות הוא יתמיד' באמצעות הלילה ממש, בכל מקום... וע"י בשעה"צ שם, שציין להארצות החיים הנ"ל, ואכמ"ל.

ומעתה הי' נראה, דלדעת המו"ק הנ"ל, שהעת רצון שבשמים נקבעת רק לפי הזמן שבירושלים, א"כ גם לגבי קביעת הזמן שהרשעים נכנסים ויוצאים בו מהגיהנם בשבת, לכאוי י"ל דהוא נקבע לפי הזמן שבירושלים.

ומעתה לכאוי צ"ע במשי"כ הרמ"א הנ"ל בפשיטות, 'י"א דאסור לשתות מים בין מנחה למעריב בשבת, דאז חוזרות הנשמות לגיהנם', וזהו ע"פ מה דאיתא במדרש, שהמתים שותים ורוחצים ומצטננים במים, - ולפי משי"כ במו"ק הנ"ל לכאוי צ"ע, דהרי ישנם מקומות רבים בחו"ל, שכאשר שם עומדים בין מנחה למעריב, הרי כבר עברו שעות רבות מזמן יציאת השבת בירושלים, והרשעים כבר נכנסו שוב לגיהנם, וא"כ מדוע אסור במקומות הנ"ל לשתות מים בין מנחה למעריב.

אמנם שוב ראיתי, שמרן בעל ה'אילת השחר' וצ"ל (בראשית לא, ז), הביא את משי"כ הטור (או"ח רצה) וז"ל, 'ואומרים (במוצאי שבת) סדר קדושה, לפי שהוא זמן חזרת רשעים לגיהנם ששבתו בשבת, וע"כ מאריכין בענייני תפילות, כי ממתנין להם עד שיסיימו כנסיה אחרונה של ישראל תפילתם...', והעיר ה'אילת השחר' דהנה יש מדינות, דיציאת השבת אצלם, הואי זמן רב לאחר יציאת השבת בא"י, ויש לדון מתי נחשב שסיימו כנסיה אחרונה של ישראל תפילתם, עיי"ש.

ומעתה אי נימא דממתניין לרשעים עד שיסיימו הכנסיה האחרונה של ישראל בכל העולם כולו את תפילתם, ורק אז מחזירים את הרשעים לגיהנם, א"כ יש ליישב את מה שהקשינו לעיל, - דיי"ל דבכל העולם כולו אין לשתות מים בין מנחה למעריב, ואפי' שכבר עברו שעות הרבה מזמן יציאת השבת שבא"י, אך מ"מ כיון שלא סיימו כל ישראל שבכל העולם כולו את תפילתם, אכתי לא החזירו את הרשעים לגיהנם, ולכן אסור לגזול את המתים, וכמבואר.

[אמנם לכאוי אכתי יל"ע בזה, משום דיקשה לאידך גיסא, דהרי יש מקומות שבהם השבת יוצאת מוקדם בכמה שעות לפני א"י, וכ"ש שיציאת השבת מוקדמת שם ביחס לעולם כולו, וא"כ שוב צ"ע מדוע אסור לשתות שם מים בין מנחה למעריב, והרי המשנ"ב ביאר, דהאיסור לשתות הוא בזמן הקרוב לזמן חזרתן של הרשעים לגיהנם, ובמקומות הנ"ל הרי אכתי איכא שעות רבות עד שיחזרו הרשעים לגיהנם].

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
[כיום ישנם כ-60 תלמידי חכמים שליטי"א
המאזינים לתגובות שהתקבלו במערכת]